

# GLASOVA Panorama

KRANJ, 2. FEBRUARJA 1963

STEVILKA 5



## KATANSKI OROŽNIKI BREZ OROŽJA

«Modre čelade» so v zadnjem tednu razorožile velike skupine Combejevih orožnikov. Del katanškega orožništva pa se še vedno skriva v gorah. Računajo, da okoli tisoč katanških vojakov še ni oddalo orožja. Na sliki je skupina katanških orožnikov, ki še ni oddala orožja.

## PROSLAVA BITKE NA VOLGI

V Volgogradu je bila v teh dneh velika proslava ob obletnici velike bitke na Volgi, ki je bila pred dvajsetimi leti. V tej bitki, ki je trajala 200 dni in 200 noči, so Nemci izgubili najboljše oddelke svoje armade. Okoli 220 tisoč nemških vojakov je bilo v volgograjskem »kotlu« pobitih in ujetih. Na proslavi je govoril poveljnik 62. armade, ki je branila Volgograd, maršal Cujkov

## KRALJ KROMPIRJA

Od l. 1938 v Budimpešti vsako leto izvolijo »kralja krompirja«. Tega leta je reka Donava poplavlila madžarsko glavno mesto in so bili prebivavci Budimpešte popolnoma odrezani od sveta. Imeli so samo krompir za prehrano. Kot spomin na težko nesrečo, ki je grozila z lakoto, sedaj vsako leto izvolijo med meščani Budimpešte »kralja krompirja«.

## Sto let Rdečega križa

Mednarodna organizacija Rdečega križa praznuje v tem letu stoletnico obstoja. Njen ustanovitelj je Švicar Henri Dunant, ki jo je ustanovil leta 1863 po bitki pri Solferinu, kjer je na bojišču obležalo 40.000 mrtvih in ranjenih vojakov. Dunant je v Švici zbral ljudi, ki so skrbeli za pomoč ranjenecem. Kmalu je prišlo do podpisa ženevskih konvencij, ki določajo, kako morajo države ravnati z ranjenci v primeru vojne. Po vsem svetu so začeli ustanavljati društva Rdečega križa. Danes je na svetu že 150 milijonov članov te organizacije, ki je razširjena v 90 državah. Mednarodna organizacija Rdečega križa ne pomaga samo v vojni, ampak tudi v mirnem času, ob elementarnih nesrečah, poplavih, potresih, ob epidemijah bolezni in povsod, kjer so ljudje potrebni pomoči.



## Indija in njen dan

V New Delhiju so slovesno proslavili obletnico indijske samostojnosti. Čeprav vojaški sprevod ni bil tako slovesen kot prejšnja leta, kar je razumljivo zaradi nedavnega spora na himalajski meji, je vendar več deset tisoč ljudi sodelovalo v povorki s plesi in narodnimi običaji. Prvič so šli letos v povorki tudi člani indijske vlade s premierom Nehrujem na čelu.

Indija je mlada država. Samostojnost je dobila leta 1947, ko Britanci več niso bili sposobni zadrževati uporov, do katerih je prišlo v različnih delih Indije. Tri leta pozneje — 26. januarja 1950. leta — so razglasili republiko.

Indija je federativna republika s 14 zveznimi državami in s 6 teritorijami. Parlament ima dva doma.



## SREČANJA Z LJUDMI - SREČANJA Z LJUDMI

Pred dnevi je Kranj obiskal znani slovenski mladinski pisatelj in pesnik TONE SELISKAR. Obiskal nas tokrat ni namenom, da bi govoril o svojih delih in njihovem nastanku, ampak zato, da bi nas seznanil z življenjem naših izseljencev in o njihovi trdi in neizprosnih borbi za obstanek. Pripovedoval nam je o velikanski pomoči, ki so jo naši prekomorski rojaki nudili našemu ljudstvu med vojno in po njej in pa o tragičnem, vendar neizbežnem odmiranju slovenstva v Ameriki.

Po končanem predavanju smo ga zaprosili za kratek razgovor, kar nam je z veseljem ustregel.

Ste že kdaj obiskali naše izseljence v tujini in kako ste ta obisk preživeli?

## Varuh izseljencev

— Naše rojake v ZDA sem obiskal leta 1950 z namenom, da se jim zahvalim za pomoč, ki so nam jo izkazali v NOB. Obisk sem preživel zelo prijetno, saj so naši rojaki veseli vsakogar, ki jih vsaj malo spominja na rodno grudo.

Kako skrbite za ta stik z našimi izseljenci?

— Najtesnejša povezava med domovino in našimi rojaki v tujini so vsekakor vsakoletni izleti naših rojakov v Slovenijo, razen tega izdajamo mesečnik Naša gruda in Izseljenski koledar.

Kako se skladata vaše prisateljsko delo in skrb za izseljence?

— Za deli kot sta »Rudi« in »Jadro na robu sveta« sem črpal snov izključno iz življenja naših izseljencev.

Kaj menite o svoji življenjski nalogi?

— Rad bi napisal še nekaj mladinskih del.

T. POLENC

## Zima se neče umakniti

Po dveh mesecih je pritisk hudega mraza še vedno neoslabljen. Ponekod na zahodu, zlasti v Spaniji, je v zadnjih dneh postalo bolj »oplo«, toda sprememba je bila le kratkotrajna. Poročajo, da so v Madridu imeli nekaj dni prave pomladi. Največja vzhodnonemška luka Rostock je zamrznjena. Led je v pristanišču do dva metra debel in ljudje se lahko sprehovali med ladjami, ki so zamrznile v pristanišču. Popolno mrtevilo je tudi v poljskih lukah. Izpljujejo lahko samo ladje, ki so opremljene proti ledu.

V Benetkah so zamrznili vsi kanali. Starejši meščani se ne spominjajo, da bi bilo to 90. gosta. Tudi Züriško jezero v Švici je zamrznilo, kar se ni zgodilo že od leta 1929. Ate-ne, kjer desetletja ni zapadel sneg, so dobile snežno odjelo.

Francoski predsednik de Gaulle je zelo zagoneten značaj. Pri njegovem delu lahko zapazimo mistično začetavost in matematično preradunljivost. Večkrat je že sam sebe spravil v položaj, ko so vsi mislili, da je izgubljen. Vendar se je vedno sretno zopet postavil na noge. Tako je bilo, ko se je obrnil proti ljudem, ki so ga spravili na oblast, ko je orenustil Alžirijo, zaradi katere je prišel iz svoje dvorca, ko je razveljavil ustavo, ki jo je sam sestavil, in morda se bo v kratkem spet odrekel tistemu, kar je že včeraj trdil.

**General de Gaulle je Britancem zaklenil vrata s francosko ključavnico - Angleske in francoske ure se ne ujemata o - Ali so Britanci odšli iz Bruslja z čolgimi nosovi?**



# Evropska vrata so zaklenjena

Končno se je v ponedeljek in torek razvedelo, kar so s strahom pričakovali z zahodnoevropskih prestolov. General de Gaulle je v kratkem časovnem presledku presenetil zahodni svet z drugim udarcem. Na evropskih klopih v Bruslju se je razšla »zahodna bratovščina« bolj sprta kot kdajkoli. Britanski poskusi, da bi se vključili v »evropski skupni voz« so se izjalovili, francoska vlada je z velom nasorodovala podpori ostalih članov evropske »historice« in tako zaklenila evropska vrata pred Veliko Britanijo s francosko ključavnico.

De Gaulle zadnje tedne s svojo politiko ni bil več obziren do anglosaksonskega sveta. Najprej si je nakopal zamero Američanov, ki so s ponudbo novih raket hoteli odvrniti trmastega generala od njegovih načrtov za samostojno atomsko orožje. Za generala de Gaulle je bil ameriški načrt podoben trojanskemu konju, ki naj bi Američanom pomagal zadržati vodilni vpliv v Evropi. Tega pa de Gaulle ne trpi, Evropa naj bi se po njegovem pričeanju razvijala brez vmešavanja Amerike in Velike Britanije. Zakaj v senci teh dveh držav nima Francija kot vodilna država v Evropi kaj početi.

## PETEIN V EVROPSKEM KOKOSNJAKU

De Gaullove težnje, da bo oviral in preprečil vstop Velike Britanije v evropsko družino, so bile že nekaj časa znane. Kljub neprestanemu navorovanju petorce iz evropskega kroga, da naj opusti, je ostal pri svojem. Na pobudo večine članic »evropskega« so v začetku tega tedna obnovili posvetila, ki pa so jih dan pozneje pretrgali. Posvetila so na vsej črti pronesla, Francoska vlada je po 18 mesecih maratonskih posvetilih enostransko prekinila pogovore z unorsko veta. V Bruslju so se v začetku tedna zbrali najpomembnejši ministri zahodnoevropskih držav, ki so se prizadevali najti izhod iz slepe

## globus • globus • globus

### COMBE NI RAZOČARAN

Ko so novinarji pred kratkim vprašali katanskega odpadnika Combeja, če je po zadnjih dogodkih kaj razočaran, je odgovoril:

»Niti malo, nisem razočaran, še manj pa žalosten. »Modre čelade« so močne, toda sam bi lahko s stotimi orožniki povzročil potres v Katangi, zmetal mostove v zrak in požgal deželo. Imam takšne ljudi, ki bi bili tega zmožni. Toda mi smo zavrgli takšne načrte. Ne želimo, da naši prebivalci trpijo.«

Combe seveda ni tako govoril pred dvema letoma, čeprav je imel takrat več kot sto orožnikov.

### POLOMLJENI ODER

Pred volitvami v brazilskem mestu Cachoeira je doseđanji župan Manuel de Andrade stopil na govorniški oder in začel govoriti svojim volivcem: »Opozicija trdi, da sem nepošten. Naj se poruši ta oder, če je kolčekaj resnice v tem ...« V tem trenutku se je porušil oder in govornik je obležal nepoškodovan na zemlji. Volivci niso verjeli, da se je zgodil čudež, vendar so kljub temu izvolili novega župana.

### UPOR NA LADJI

Po razburljivih dogodkih na morju je v neko somaljsko luko priplula norveška trgovska ladja »Marika« z zastavo, ki je bila spuščena na polovico droga. Poveljnika ladje je zadel srčna kap po uporu ladijske posadke. Med uporom je prišlo do ostrega obračuna med oficirji in mornarji. Upor so zadušili in mornarje čaka pomorsko sodišče. V bolnišnici pa so obležali drugi oficir, ki so ga ranili z nožem, in več mornarjev.



## Rekli so...

»Mnogo bolj važno od novih orožij je izpoznanje, ki ga počasi začinja razumeti vse Evropejci: nobeden izmed obeh taborov ne more preživeti atomske vojne na račun drugega.«

John Steinbeck, ameriški književnik

»De Gaulle postopa z evropskimi članicami Skupnega trga jako, kot v nekoč s francoskimi kolonijami.«

Ugo la Malfa, italij. finančni minister

»Danes je Zvezna republika Nemčija politično močvirje, de Gaulle pa misli, da je petelin v evropskem kokošnjaku.«

Citat iz »New York Timesa«

»Pred britanskim parlamentom je edini orator v Londonu, kjer je mogoče ob vsem času parkirati avtomobil.«

Lord Attle, član britanskega Gornjega doma

»Kako bi vedel, kaj mislim, ko ne morem prebrati tistega, ka napišem.«

James Reston, ameriški komentator ob nedavni stavki novinarjev v New Yorku

»Britanci menijo, da so lahko slojalni Evropejci.« Harold Macmillan, predsednik britan. vlade

»V ljubezni ni lepših besed, kot je tišina.«

Michele Morgan, franc. filmska igravka

»Človek, ki se je poročil drugič, ni zaslužil, da mu je umrla prva žena.«

Bernard Shaw, angleški dramatik

»Če je moralen samo zakon, ki je nastal iz ljubezni, potem je moralen samo tisti zakon, o katerem ljubezen stalo ostane.«

Friedrich Engels, nemški filozof

z Nemci postavlja o okoli berlinskega zidu straže in poveljma de Gaulle, naj gre k hudu.

## EVROPSKA SVEGA SE TOPI

Odklonitev Velike Britanije je povzročila de Gaulle teške skrbi. Njegova evropska družina je postajala sarta med seboj. Zdaj, ko bi moral začeti izgrajevati svojo »tretjo silo«, so vsi proti njemu. Kaj Franciji koristi vodilni položaj v tej skupnosti, ko pa nima ljudi, ki bi jo ubogali. Male države so proti generalu. Nemčija bo z njim, dokler je na čelu njene vlade Adenauer. Kanclarjev nasvetnik Erhard o ni človek, ki bi mu de Gaulle krojil kapo. V bonnskem Bundesratu se že sljstijo glesovi, da bodo preprečili vsako naslonitev Adenauerja na Francijo, če bi imela za posledico rezvidanje zahodnega zavezništva. Ali de Gaulle delansko želi razbiti zahodni svet in ga zamesti s svojo »tretjo silo«?

ulice. Iz Bonna sta v Bruselj dopotovala podkancler Erhard in zunanji minister Schröder, ki sta znana po zmernih stališčih glede britanskega pristopa k Skupnemu tržišču. Erhard je zaradi de Gaullovega odklonilnega stališča odklonil, da bi spremljal zahodnonemškega kanclerja Adenauerja pred desetimi dnevi v Pariz. De Gaullove izjave, da Britanija ni zrela za članstvo, je ocenil za otročje. Razen Nemcev so v Bruslju prebrčevali francosko odpravo tudi Belgijci, Nizozemci, Luksemburžani in Italijani. Rezultat enodnevnega prepričevanja je bil porazen. Francija ni pomislila niti za dlako. Veliki bojevnik za evropsko združevanje belgijski zunanji minister Spaak je nastenirano moledoval: »Evropska ideja je smrtno ranjena, če ni že ubita.«

Tako so po osemnaestih mesecih, večkratnih prekinitvah in obnovitvah bruseljski pogovori tam kjer so bili na začetku Velika Britanija se je znašla v veliki politični spletki.

### OGENJ V STREHI

Britanci iz Bruslja niso očitovovali z dolžimi nosovi in do nje poročeni. Čvar načrtov Edhard Heath je odstopoval z zapirnikom in zavestjo, da ima pet evrop-

skih članic na svoji strani. Za sprejem v evropsko skupnost pa je potrebno soglasje. Francoskemu zunanjemu ministru ni bilo lahko zakrivati zadrege. Novinarjem je povedal, da razgovori niso prekinjeni, temveč da so samo zasopali. Večna na zahodu menil, da to spanje ne bo trajno.

Ovorenje med Britanijo in Američani, ki so v Bruselj poslali na valice oprtega divšega zunanjega ministra Perterta, je bilo popolno. Washington Post je v teh dneh pisal: »Če Američanov ne bi bilo v Evropi, potem tudi de Gaulle ne bi bilo v Franciji.« Nemirno bolj ostri so bili napadi britanskega tiska. Londonški »Sunday Times«, ki izhaja v milijonski nakladi in je soroden s stalnim britanske vlade, je zapisal: »De Gaulle predstavlja donec navi takšno nevarnost kot Hitler pred 29 leti. Ker takrat nismo verjeli, da Hitler, ki stoji z eno nogo na ulici, lahko naredi takšno onesetenje na svetu, tako nam je tudi sedaj lahko verjeti, da Francek, ki ima svojo v obliki, lahko naredi kaj podobnega.«

Najbolj ogorčeni so bili verjetno na nekem zborovanju britanske konservativne stranke: »Umaknimo svojo svojo vojsko iz Nemčije, prenesimo na Francoski skunaj

## Turško kopaljšče

Še dandanes obratuje s polno paro. Na zunaj je videti kot džamija z mnogimi kupolami. Te imajo v stropu luknje in skozi njih uhaja para. Kopaljšče ima poseben oddelek za moške in posebnega za ženske z ločenima vhodoma. Notranjost vsakega oddelka je zopet razdeljena v dva dela. V prvem so kabine, kjer se vsak kopavec do golega sleče in dobi na posodo kopalni plašč, ki je obenem tudi brisača. Tam so tudi klopi, da se na njih po kopanju razgreti kopavci hladijo. Drugi del predstavljajo kopalne celice z ozkimi, nizkimi prehodi, velike so povprečno 3 x 3 m. V njih je zelo vroče, od vsepovsod puhti para. Ob stenah so majhni kamniti bazenčki s toplo vodo.

Kopavci sede ob teh bazenčkih in se zaradi vročine neznanosko potijo, tako jim z znojem odteče vsa umazanija iz por. Od časa do časa se samo malo oplaknejo z vodo. Najbolj vneti se tako znojijo, kopljejo, in »zdravijo« tudi po celo dopoldne ali pa še dlje. Najmanj eno uro pa porabiš, če se hočeš vsaj malo skopati po turško. Na žalost so mi bile ure prekratko odmerjene in si tega užitka nisem mogel privoščiti, prihranil sem si ga za prihodnji obisk v Plovdivu.

Ze kopaljšče naju je pošteno ogrelo, kaj šele strma pot na enega izmed sedmih gričev, kjer se na vrhu bohotno razkazuje

## Hiša, v kateri je živel Lamartin

To hišo vsakomur s ponosom pokažejo. Spominska plošča pa opozarja radovedne turiste, da je v njej leta 1833 prebival znameniti francoski pesnik in pisatelj Alphonse Lamartine (1790-1869). V Plovdivu se mu je zdelo tako lepo, da se je za dalj časa ustavil na gričku nad Marico in pisal knjigo popotnih vtisov. Danes je v hiši muzej posvečen temu Francozu, enemu prvih opisovavcev Bolgarije. Okolico obdaja majhen park s klopami, mir in čudovit razgled prevzameta popotnika. — Tudi naš pesnik Anton Aškerc se je leta 1893 mudil v Plovdivu. Spomnil sem se na njegov potopis »Izlet v Carigrad — Popotne črtice«, ko sva z bratrancem zavila v nekdanje

## Plovdivsko sobranje

Staro stavbo so zgradili sredi prejšnjega stoletja za parlament Južne Bolgarije, toda že ob Aškercvem obisku sta bili v tem poslopju »Narodna biblioteka i muzej« in tu gostujeta obe ustanovi še danes. Prostori so

za sedanjo ogromno dejavnost knjižnice pretesni, saj knjižnični fond šteje 450.000 knjig.

»Letno izposodimo do 600.000 knjig, dnevno pa postrežemo s knjigami preko 300 obiskovavcev,« mi je dejala bibliotekarka, ki je postavljena samo za planiranje dela v knjižnici. Aškercu je bila pred šestdesetimi leti posebno všeč čitalnica, meni pa se je zdelo pretesna in starinska. Tudi knjižničarji težko čakajo na novo zgradbo, v bivšem parlamentu pa se bo lahko razširil po enotnem receptu urejen, a bogat arheološki muzej, ki danes zavzema le polovico zgradbe. — Čeprav je bil muzej »uradno« zaprt, mi je prijazen kustos, zato ker sem iz Jugoslavije, le pokazal največjo dragocenost bolgarskih arheoloških muzejev —

## Zlati zaklani iz Panagjurišta

Leta 1949 so blizu vasi Panagjurišta ob izkopavanjih našli dva metra globoko med ostanki stare trakijške vasi tudi zares lepo oblikovano posodo iz čistega zlata. Celoten servis sestavljajo čaše v obliki živalskih in člo-

## Vtisi s poti po Bolgariji

# Slovo od Bolgarije

veških glav, amfora okrašena z mitološkimi prizori in zlata skleda ornamentirana s štirimi vrstami zamorskih glav. Skupaj devet umetnin neznanega grškega zlatarja — umetnika, ki datirajo v 4. stoletje pred n. št. in tehtajo več kot šest kilogramov. V Bolgariji so sicer našli še več zlatih posod, mask in drugih predmetov, toda zaklad iz Panagjurišta predstavlja največjo vrednost prav zaradi izredne umetniške obdelave. — Pravijo, da si mora ta zaklad, turško kopaljšče in starinski del mesta s Hisar-kapijo ogledati vsak tujec, zato sem bil zelo hvaležen bratranču, saj mi je vse znamenitosti razkazal v dobrih 24 urah, kolikor sem se mudil v mestu

na skalnatih gričih. Popoldne sem se zopet usedel na vlak in se proti večeru znašel

## V termalnem kopaljšču v Sofiji

Pred zgradbo je fontana. Tam se lahko vsakdo zastoj napije tople zdravilne vode iz vrečka. Kar precej žejnih pivcev je bilo pred vodnjakom v novembrskem mrazu, saj izvira termalna voda v prometnem središču mesta. Hotel sem priti v zgradbo samo, vendar je bilo to zelo težko. En del kopaljšča je podrt in ga popravljajo, zato pa je toliko večji naval v preostalem delu. Prerinil sem se skozi vrste ob vhodu in stopil za neko strežnico v beli halji. Ko sem ji dopovedal, da bi rad videl kopaljšče znotraj, me je takoj vprašala, od kod prihajam. Na moj odgovor pa je pristavila: »A Jugoslovani ste, ah, pa to ste vsi Bolgari.« Peljala me je v notranjost in razkazala, kako priteka termalna voda v kopalne bazene. Ko sva bila sama, je na vsak način hotela narediti kupčijo. »Prodajte mi vaš dežni plašč, veste, moj sin bi ga tako rad imel, pri nas so tako moderni, saj veste, vedno je moderno tisto, kar se ne dobi, saj boste v Jugoslaviji lahko kupili novega...« Komaj sem se otresel njene zgovornosti in se opravičil, da ne morem biti brez plašča, ker pada sneg, šele ko sem ji obljubil, da ji bom »prihodnjič« prav gotovo prinesel dežni plašč za sina, me je »spustila iz rok«.

Za slovo so mi hoteli sorodniki pokazati »višji standard« in zato so me odpeljali v luksuzni hotel »Balkan« na večerjo.

## Restavracija je bila prepolna

V posebni sobi je bil banket, godba, ples... Na sicer odlično postrežbo smo morali precej dolgo čakati. Godci so poskušali igrati twist, pa jim ni šlo od rok, seveda pa so tudi plesavci znali le fokstrot. Zopet smo se zapletli v pogovor. Ugotovili smo posebnost »jugoslovanske poti«, pri kateri je skrb za človeka ena prvih postavk.

»Moji prijatelji radi bero kriminalke, po težkem delu niso za resnejše berilo, pa jih ni dobili, zato kupujem glasilo francoske KP »Humanite« in jim jih sproti prevajam,« je pristavil bratranec na mojo pripombo, da pri nas izhaja še preveč plaže. Niso mi pa mogli verjeti, da je v Sloveniji veliko osebnih avtomobilov, da je brez težav potujemo v sosednje države, da je hrana sorazmerno poceni, da je pri nas zelo razvit tudi inozemski turizem... zato sem jih povabil, naj pridejo v Jugoslavijo in se prepričajo. V povračilo pa sem jim moral obljubiti ponoven obisk. Takrat se bomo odpeljali v Varno in se okopali v Črnem morju na »Zlatih peskih«, se povzpeli na Balkan itd., seveda takrat bo poletje.

## Jugoslavija v Bolgariji

Na koncu me boste gotovo vprašali, če sem videl v Bolgariji kaj, kar bi me spominjalo na Jugoslavijo. Najbolj sem bil vesel, ko sem v Sofiji zaslišal ljubljansko kukavico, presenečen pa pred izložbo Društva za kulturne zveze s tujino — bila je polna lepih fotografij iz Jugoslavije. Na razstavi makedonskih narodnih noš so bile tudi iz Stipa in drugih delov LR Makedonije. Bolgarski satirični časopis »Srščen« prinaša v vsaki številki tudi jugoslovanski humor in mnogi Bolgari so mi zatrjevali, da je najboljši. »Danes so se kupci skoraj stegli za jugoslovanske električne štedilnike,« mi je dejala sestrična. Filme sem pa že omenil. Ni veliko, a kljub temu dokaz, da je pri naših sosedih zavel sproščujoč, prijateljski veter.

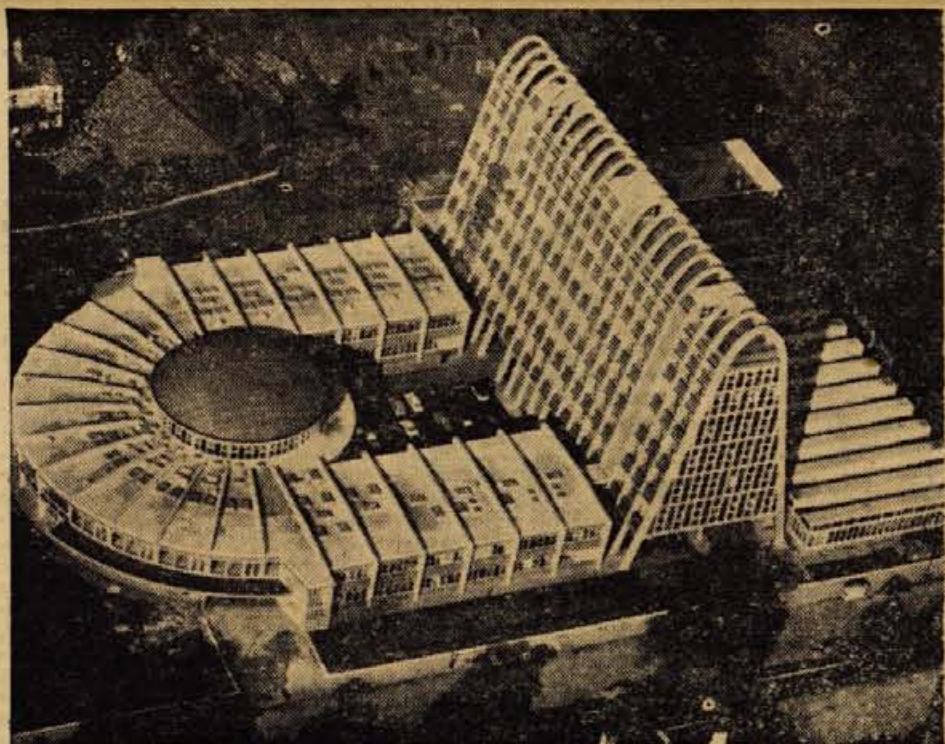
## Slovo

Od Bolgarije je bilo skoraj tako klavčno kot prihod. Vso noč je padal sneg in zjutraj je zavladala prava prometna zmeda. Mestni promet je odpovedal, taksiji niso mogli nikamor. Dobro uro sem porabil, da sem se peš prebil skozi sneg na železniško postajo. K sreči je imel tudi vlak eno uro zamude. Na postaji nisem dobil časopisa, na meji v Dragomanu mi ga je podaril carinik, da mi voznja do Beograda v praznem vlaku ni bila tako dolgočasna.

JANKO KREK



Panorama Plovdiva. Posnetek je narejen iz znane »Sahat-tepe«



Sodobna angleška arhitektura je pravo nasprotje pritličnim hišicam z vrtom, ki jih imajo Angleži tako radi. Na sliki je novo poslopje trgovskega collegea v Fallowfieldu, v Manchesteru. Stavba, ki jo vidimo na sliki, je napravljena iz sodobnih gradbenih materialov: železobetona, stekla in aluminija.

## Zanimivosti

### NOV NACIN KONSERVIRANJA

V SZ so pred kratkim konstruirali napravo za konserviranje hrane z radioaktivnim žarčenjem. Kot radioaktivni element služi kobalt. Izkazalo se je, da že neznatna doza tega žarčenja uničuje mikroorganizme in omogoči, da se hrana v konzervah ohrani štirikrat do petkrat dlje kot pri navadnem konserviranju. Ugotovili so tudi, da tako konservirana živila ne vsebujejo radioaktivnosti in niso niti najmanj škodljiva.

### LADJA BREZ KRMARJA

Ladja brez krmarja je novo »čudo« ladjedelništva. Plove po Dnjepru, vodi pa ga elektronski »krmar«, ki spretno manevrira in nadzoruje delo avtomatskih naprav. Elektronski upravljavec namreč dobla informacije od avtomatičnih na-

prav in takoj prinaša potrebne odločitve.

Konstruktorji iz Kljeva so dali tej ladji ime »Laboratorij«, ker naj bi jim pomagala pri njihovih znanstvenih raziskavah. Radi bi namreč naredili »elektronavigator«, ki bi dobro in brez težav opravljaj svojo nalogo. Princip je zelo enostaven in je v tem, da bi električni valovi, ko bi prehajali skozi kabel, postavljen na dnu reke, ustvarjali magnetno polje, ki bi vplivalo na ladijske naprave in z njimi upravljalo.

Po izjavah znanstvenikov ni več dolgo, ko bo mogoče s kopnega upravljati cela ladjevja.

### LETALIŠČE BREZ LEDU

Na letališču v Zürichu so odkrili tekočino, ki v nekaj minutah raztopi led na pristajalnih stezah. Na ta način je omogočen normalni promet kljub mrazu, ki je to zimo zajel vse Evrope. Sestav tekočine ni bil objavljen, ker izum še ni patentiran.

# Strah po apni žile

## Nove ugotovitve o arteriosklerozi

Z novejšimi raziskavanji in poskusi so zdravniki ugotovili, od kod izhajajo vzroki za poapnenje žil pri tako velikem številu ljudi, in to ne samo starejših, temveč so razmeroma mladih. Ameriški in francoski znanstveniki, ki so se s tem največ ukvarjali, so ugotovili: poapnenje žil ne nastopi v tolikšni meri zaradi premastne hrane, temveč so glavni vzroki strah, živčna napetost in razburjenje.

Starejši zdravniki trdijo, da je bilo v letih pred prvo svetovno vojno zelo težko najti človeka — mlajšega od šestdeset let, ki bi imel poapnenje žil. Presenetljivi pa so bili rezultati, ki so jih dobili pri pregledu mrtvih vojakov — ubitih v korejski vojni. 77 odstotkov jih je imelo bolne žile. Danes ima arteriosklerozo že veliko ljudi, ki so mlajši od trideset let.

### STEWARDOVA TRDITEV

Doktor Steward, zdravnik na neki univerzi v Južni Afriki, je leta 1961 dokazal, da se količina holesterola — glavnega povzročitelja arterioskleroze — naglo dvigne po zavžitju hrane, ki vsebuje veliko masti ali masla. Nasprotno pa se količina holesterola naglo zmanjša, če so v hrani olja rastlinskega izvora. Strah pred holesterolom je tega leta dosegel vrhunec in po vsem svetu, posebno pa še v Ameriki, se je občutno zmanjšala potrošnja masti in masla, obenem pa

je skokoma porasla potrošnja jedilnih olj. Od 2000 ton leta 1961 poskočila potrošnja na 75.000 ton. Vendar naj nas to ne začudi, saj je bil tedaj holesterol proglašen za ubijavca številka 1 moderne človeka.

### STRAH PRED INJEKCIJO

Nekateri poskusi so prav nazorno pokazali, da glavni vzrok ne tiče v hrani, temveč je za uravnavanje holesterola v krvi odločilno človekovo duševno stanje. V inštitutu za srčna obolenja blizu Washingtona so prišli zdravniki v bolnišnico s »oboroženi« z injekcijskimi brizgavkami, na katerih so se bleščale ogromne igle. Ko so bolnikom odvzeli kri, so ugotovili, da je količina holesterola naglo rasla in se celo ravnala po debelini igle. Najmanjša je bila takrat, ko je potekal odzvem v mirnem, prijetnem vzdušju. Da je psihološki činitelj tako zelo odločujoč, zdravniki zato niso mogli zapaziti, ker krvi niso nikoli analizirali večkrat zaporedoma. — Doktor

Wolf in njegovi kolegi v centru za medicinske raziskave v Oklahomi so raziskovali prav na tem področju. Skupini bolnikov so analizirali kri vsako uro. Krivulja holesterola se je pri enem izmed bolnikov naglo dvignila od 3,2 do 4,5 grama (in sicer zaradi razburjenja pri neki razprtiji s kartami. Pri drugem so zaznali porast holesterola zaradi razžalitve. Obratno pa so opazili padec holesterola pri štiridesetletnem moškem vselej, kadar ga je obiskala njegova prijateljica.

### ZARADI SKRBI

Do podobnih zaključkov so prišli tudi drugi, ne samo v bolnišnicah. Vojaški zdravniki ameriškega letalstva so potrdili te domneve, saj se je količina holesterola povečala pri poskusnih pilotih vedno takrat, kadar so morali opraviti svojo nalogo. Podobno je bilo tudi s padavci. Pri nekem oficirju so ugotovili porast za 2 grama, ko je prejel slabo novico od doma. V San Franciscu so eksperimentirali na dveh skupinah zdravih ljudi. V prvih so bili ljudje z mirnimi pisarniški službami, brez družinskih ali družbenih težav, v drugi pa izraziti poslovni ljudje s stalno živčno napetostjo in družbeno ak-

tivnostjo. Obe skupini sta se enako hranili. Po določenem obdobju so ugotovili, da je v krvi drugih znatno več holesterola.

Med interniranci, ki so bili zaprti v nemških koncentracijskih taboriščih, jih je bilo 39 odstotkov skleroznih, čeprav je bila njihova hrana popolnoma brez masti. Trdijo, da je to posledica avitaminoze in pa stalne živčne napetosti ter strahu, v katerem so živeli.

Da ni toliko važen fizični položaj kolikor živčna napetost, nam kažejo tudi poskusi, ki so jih v Ameriki naredil na osmih študentih. — Dva izmed njih so na primer zaprti v zelo mrzlo sobo. Ko so jima čez pol ure analizirali kri, so ugotovili izreden dvig holesterola. Drugim študentom pa so 2 uri prej povedali o poskusu. Pol ure nato se jim je zaradi strahu in živčne napetosti količina holesterola dvignila, ko pa so jih zaprti, je njihova notranja napetost padla, kar se je poznalo tudi na holesterolu. Vplival torej ni občutek mraza, temveč le misel nanj.

### NASVET — TELESNA AKTIVNOST

Pri velikih fizičnih naporih, tako trdijo zdravniki, zahteva naše telo veliko

energije, ki jo črpa iz sladkorja, rezerv maščobe itd. — Naš živčni sistem poskuša aktivizirati čimveč telesnih zalog za to nalogo. — To se zgodi tudi pri poslovnem človeku, človeku z veliko miselno aktivnostjo in živčno napetostjo. Ker pa le sedi in telefonira, njegovo telo nima take možnosti, da bi zbrano energijo uporabilo, pa se maščobni elementi v krvi zbirajo okoli arterij. Zato imajo svojo realno osnovo trditve, da se bolniki pojavljajo predvsem med fizično manj aktivnimi ljudmi in pri tistih, ki svojih čustvenih in živčnih napetosti ne sprostijo, temveč zadržijo zase in jih tako »grizejo« in mučijo.

Štirideset odstotkov ljudi s poapnenimi žilami ima normalno količino holesterola. To pomeni, da povečana količina še ne naznanja, da smo ali da bomo sklerotični, ker se ta lahko dvigne že zaradi same misli ali strahu pred tem.

Da bi se žile ohranile pred poapnenjem, nam zdravniki svetujejo: izogibajmo se hrane, v kateri je veliko maščob, če pa že veliko jemo, potem zbrano energijo z aktivnim delom in telesnim gibanjem tudi porabimo; po nepotrebnem nikar ne obremenjujmo svojih živcev s skrbmi in nikar svojega gneva ne zadržujemo, temveč ga bruhamo iz sebe. To bo sprostilo našo živčno napetost, koristilo pa bomo tudi svojemu telesu.

## Divjad in zima

Letos je izredno huda zima — približno enaka zimi leta 1929. Povzroča neprijetne industriji, prometu in vsem ljudem. Najbolj pa je prizadela divjad.

Visoki sneg in premrli udi divjadi onemogočajo gibanje in iskanje hrane — tako da v tako hudi zimi pogine mnogo divjadi. Visoka divjad, kot so jeleni, gamsi in srnjad se pomakne v nižino; srnjad pritiska zima kar v okolico gospodarskih poslopij, kjer si iščejo hrano. Jeleni in srnjad si polščajo hrano tudi v osplicah in s tem delajo škodo. Zajec, ki mu visoki sneg onemogoča gibanje, je kar v snegu v svojem ložu ali pa čaka boljših dni tesno pritisnjen ob steblo smreke ali v kakem gostem pokritem grmu. Posebno težko je v tej zimi za pernato divjad — fazane in jerebice. Naši lovci so zadnje leto za svoja lovišča nakupili in vzredili mnogo fazanov, ki so ne samo okras naših lovišč, ampak tudi najboljši uničevalci koloradskega hrošča (fazan je namreč mesojedec). To sedaj tudi kmetje sami ugotavljajo. Fazani v zimi tličejo čez dan v grmovju — ponoči pa sedajo na drevesa, da so varni pred roparicami, posebno pred lisico. Jerebice pridejo popolnoma v bližino hiš in pod kozolce — kjer vedno najdejo kaj za svoj kljun. Jerebice si naredijo pod snegom tudi rov in se hranijo z ozimno.

### HRANA S KRMISČ

Lovske družine skrbijo za prezebilo in stradajočo divjad. Za malo divjad — to je fazane in jerebice — so že v jeseni naredili krmisča, kamor sedaj lovski čuvaji in člani polagajo hrano (koruzne storže, razna semena in žita). Razen tega prirajajo na krmisča apnenčev pesek, ki ureja prebavo. Nekateri zmešajo pesek, prst in hrano skupaj, da perjad brska po krmisču, se s tem giblje in pride do hrane. Krmisča so seveda skrbno skrita in pokrita, da jih ne zaloti pri obedu kragulj ali podobno. Do krmisč so shojene poti — gazi — najboljše so smučine. Prostor okoli krmisča je za nekaj kvadratnih metrov očiščen snega, da se lahko zalezovana perjad pred roparicami hitro umakne. Krmisča ob kozolcih so navadno pokrita s slamo ali smrečjem, da je perjad varna pred ujedami. Vsa krmisča lovci nadzirajo, v bližini postavljajo skrite preže, tako da lovec lahko uničuje ujede.

### SRNJAD JE NAJBOLJ LAČNA

Po sedanjih poročilih je utrpela visoka divjad, zlasti srnjad, že velike izgube. Zato hitijo lovci s podvojenimi silami s krmiljenjem srnjadi. Delajo zasilna krmisča pod gostimi smrekami, da ostane krma suha. Privezujejo na debela smrek otavo, deteljo, ovsene snope in podobno. Do teh krmisč in gostih kultur delajo gazi s konji, ker le tako je možno obvarovati srnjad pred uničujočo zimo. Lovska zveza Kranj je v mesecu decembru pregledala krmisča pri lovskih družinah in je bila s pregledom zadovoljna. Sedaj pa, ko je nastopila ponovno zima z visokim snegom in hudim mrazom, je potrebna podvojena skrb za divjad. Zato naj bi ne skrebele le lovške družine, ampak vsi tisti, ki čutili usmiljenje do divjadi. Pravitako pa ne pozabimo tudi na ptice pevke. Našo skrb nam bodo bogato vrnille.

STANE TURK

# Naši izseljenci in tujina

Veliko naših ljudi, ki so ošli v tujino, sprva ni nameravalo ostati v »novem svetu«

Za narod, kot smo Slovenci predstavlja problem izseljenstva veliko tragedijo. Samo pomislimo: 3.000.000 naših rejčkov je v Berlin poldesetih letih zapustilo Slovenijo in se naselilo v Avstriji, Nemčiji, Franciji in Ameriki. 370 tisoč ljudi je zapustilo rodno grudo zato, da bi si v industrijsko razvitejših deželah opomogli in se potem vrnil v svoj rodni kraj in poravnali obveznosti, zaradi katerih so se morali izseliti. Niti en Slovenec se ni izselil z namenom, da bi v tujini tudi ostal, toda razvoj dogodkov njihovih misli in želja ni upošteval.

### VZROKI IZSELJEVANJA

Režim, kakršen je vladal v avstro-ogrski monarhiji, je bil trd in neizprosni. Tovarnarjem in posestnikom je dopuščal neomejene možnosti izkoriščanja pravkar nastajajočega industrijskega proletariata in ubogih bajtarjev, ki niso imeli sredstev, da bi preživljali sebe in družino, kaj šele plačevali davke in razne druge obveznosti. Hiša za hišo je šla »na boben« in kmet-bajtar je ostal brez strehe nad glavo. To se je dogajalo prav v času, ko se je v sosednjih državah industrija pričela naglo razvijati, z njo pa je se-

veda vedno bolj naraščala potreba po ceneni delovni sili. Obljube agentov, ki so iskali delavce za rudnike v Vestfaliji, Avstriji in Ameriki, niso naletele na gluha ušesa, saj je bila za prenekaterega propadlega kmeta to edina rešitev.

### KAKO JE IZSELJEVANJE POTEKALO

Izseljevanja naših rojakov v tujino v glavnem delimo v tri faze. Prva obsega leta okrog 1850, in sicer zajema izseljevanje Slovencev v okviru avstro-ogrške monarhije. Naši ljudje so namreč čutili, da bodo v industrijsko razvitejših predelih države veliko lažje prišli do zaslužka, kot pa če se še naprej mučijo z zemljo, od katere praktično nimajo nobene koristi. V tej fazi so se Slovenci naseljevali predvsem v okolici Gradca in do leta 1910 se je tu naselilo okrog 9000 Slovencev. Obdobje, deset let kasneje štejemo kot drugo fazo izseljevanja. V tej so se naši rojaki izseljevali predvsem v Nemčijo, delno pa tudi v Francijo. V tej dobi izseljevanja se je preselilo nad 40.000 ljudi. Najbolj množična pa je tretja faza, ki zajema obdobje od leta 1870 pa do prve svetovne voj-

ne. V tem razmeroma kratkem času se je v Ameriko preselilo 300.000 Slovencev, izseljevali so se predvsem prebivalci pasivnih krajev Slovenije. T. so bili Belokranjci, Dolenjci in Primorci, medtem ko je bilo Stajercev in Gorenjcev zelo malo.

### BOJ ZA OBSTANEK

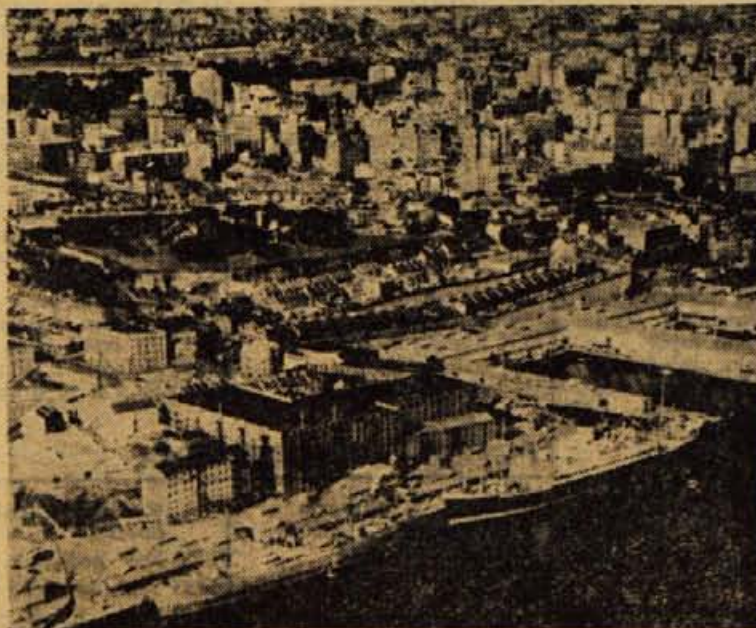
Prva leta so bila za nove priseljence najtežja, zakaj nekvificirani čelavci so dobili delovna mesta le tam, kjer so bili delovni pogoji najtežji. Bili so nezashčiteni in prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti. Mnogokrat je o njihovi življenjski usodi odločala tudi sreča. Z ustanavljanjem delavskih sindikatov se je počasi pričel izboljševati tudi položaj delavca-težaka. Varčen slovenski kmet je pričel vlagati svoje prihranke v banke, ki pa so ob krizah mnogokrat propadle. Krize so s tem započele usodo naših rojakov. Težako delo mnogih let je v trenutku izgubilo ves pomen in treba je bilo pričeti znova. Tako so naši rojaki prišli do spoznanja, da vrnitev v staro domovino zanje ni ekonomska rešitev, zakaj v novi domovini jih že čaka pokojnina. Ustvarili so si družino in dom in s tem zapečatili svojo usodo.

## Avstralija je drugi raj

Britanci se selijo tja ker laže dobijo delo

Avstralsko veleposlaništvo v Londonu so zadnje mesece zasuli s prošnjami za izselitev. Od meseca julija se število prošenj vsak mesec zvišuje. Zadnje mesece lanskega leta je povprečno odhajalo okoli 10.000 Britancev na ladje, ki so z izseljenci plule proti avstralski obali.

Avstraleci podpirajo izseljence, ki prihajajo iz Londona, prestolnice britanske Skupnosti narodov, če se obvežejo, da bodo v novi domovini ostali vsaj dve leti. Potni



Sidney je največje avstralsko mesto in pomembno svetovno pristanišče. Na sliki vidimo del luke s poslovnim središčem v ozadju

stroški za takšne izseljence so zelo znižani. Mladina pod 19 let starosti potuje zastonj. Od vseh izseljencev, ki se izseljujejo v Avstralijo jih je skoraj polovica iz britanskega otoka. Avstralsko predstavništvo je zaradi tega pravo mravljišče. Posebni uradniki neprestano ponavljajo najosnovnejše podatke o zaslužkih krojačev, brivcev, trgovcev in delavcev. Ljudje dobivajo odgovore glede stanovanja, vremena in zdravstvene službe.

Statistični podatki povedo, da se polovica britanskih izseljencev vrača nazaj na otok, ko preživijo dve leti v Avstraliji. To je doba, po kateri avstralski vladi ni treba več povrniti potnih stroškov za selitev. Vračajo se razočarani. Zanimivo pa je, da polovica povratnikov zopet odhaja nazaj v Avstralijo, čeprav morajo drugič plačati visoke potne stroške sami.

Glavni razlog za številno preselejevanje v Avstralijo je ekonomskega značaja. Britanci v Avstraliji veliko lažje dobijo zaposlitev kot doma. Število brezposelnih v tej prekomorski deželi je za polovico manjše kot v Veliki Britaniji.





Preprost športni kostim vam bo prišel prav v mnogih priložnostih

## Otrokov denar

Ko otrok prične hoditi v tudi na ravnanje in gospodar-  
sola, se moramo zavedati, da jenje z denarjem.  
postaja samostojen in ne sme-  
mo misliti, da ga bomo, če se  
nas bo čimdlje držal za kri-  
lo, pravilno pripravili za živ-  
ljenje. Skušajmo ga navaditi

Pravilno bi bilo, če bi otro-  
ku dajali vsak teden določeno  
vsotico, s katero si bo plačal  
v šoli malico, poravnal naroč-  
nino za Cicibana ali Pionirja,  
in da mu bo ostala malenkost,  
ki jo bo porabil za nakup  
novega svinčnika, roczka ali  
za obisk kino predstave. Prav  
je seveda, da ga od vsega za-  
četka učite varčevanja, zato  
mu podarite za rojstni dan  
hranilnik in mu razložite, da  
si lahko tako prihrani denar  
za priboljške v počitnicah ali  
za nakup knjig. Starejši otro-  
ci naj si zapisujejo vse izdat-  
ke, tako se bodo najlaže na-  
vadili ravnanja z denarjem.  
Ne bodo si belili glave, kam

je izginil denar, in tudi vi si  
boste na jasnem, če je otrok z  
njim prav ravnal.

Ni pametno, da razvadite  
otroka in mu dajete denar  
vedno, kadar zanj prosi, zakaj  
tako si bo otrok ustvaril mne-  
nje, da si lahko vse privoščji,  
saj mamica in očka vedno  
ugodita prošnji. Zato o o začel  
denar razmetavati in ga ne bo  
cenil. Če pa bo otrok vedel, s  
kakšno vsoto razpolaga, bo  
svoje izdatke in želje temu  
primerno prilagodil in se na-  
učil z denarjem ravnati.

### RECEPT

#### SADNA JUHA IZ BANAN

6 do 8 banan olupj, zreži  
na kolesčke in v skledi potre-  
si s sladkorjem. Pokapljaj s so-  
kom 1 pomaranče in prilij  
nekoliko belega vina — po-  
stavi za nekaj ur na hladno,  
naibolje na led.

Navijalke se prav lepo kri-  
jejo pod takole nočno čepico,  
ki si jo naredite iz tanjšega  
blaga in jo obrobite s čip-  
kami

## Ali ste dober oče?

Znani psihater Aleksander Barriel je pripravil na-  
slednji test:

1. All menite, da so telesne kazni vzgojno ko-  
ristne?
2. Menite, da otroci ne smejo biti nikoli kazno-  
vani?
3. Si vzamete čas in govorite s svojimi otroci kot  
prijatelj in ne samo kot vzgojitelj?
4. Ko je otrok dovolj zrel, ali mu znate lepo raz-  
ložiti seksualno življenje?
5. Ali zavrnete kdaj otroka s sarkazmom?
6. Ali se sami tako obnašate, kakor zahtevate od  
svojih otrok?
7. Mislite, da se vaša vloga prične šele po prvih  
letih, ko se prične oblikovati otrokov značaj?
8. Ali izpolnite svojo obljubo (npr. če boš opravi-  
l izpit, ti bom poklonil kolo)?
9. Ali govorite z odraslimi v prisotnosti otrok o  
njih, misleč, da so itak še premladi, da bi po-  
govoru sledili?
10. Ali bi se veselili, če bi vas vaša odraščajoča  
hčerka imela raje kot svoje prijatelje?
11. Ali pokažete otrokom svojo naklonjenost?
12. Ali skrbite vedno, da se pred otroki ne prič-  
kate s svojo ženo?
13. Mislite, da otroka s tem, da mu postavljate za  
vzor njegove vrstnike, spodbujate?
14. Ali skušate otroku delo v šoli olajšati s tem,  
da mu pomagate pri nalogah?
15. All raje vidite, da otrok vidi v vas vzgojitelja  
kot pa tovariša v igri?
16. Če otroci doživijo uspeh, jih pohvalite?
17. Je psihološko pravilneje reči:  
a) tega ne bi smel narediti ali  
b) nevzgojen si

### ODGOVORI:

1. ne
  2. ne
  3. da
  4. da (če se starši izmikajo temu odgovoru, ga  
bo otrok poskušal na cestl ali pri nepravilno  
poučenih tovariših)
  5. ne (sarkazem vzbuja v otroku bojazen pred  
očetom)
  6. da
  7. ne
  8. da (tudi vi zahtevate od otroka, da izpolni  
svojo obljubo, torej!)
  9. ne
  10. ne (samo egoistični očetje želijo hčerko nave-  
zati nase, s tem ji pa samo škodujejo, ker se  
bo tako težje vživela v svojo družbo)
  11. da
  12. da
  13. ne
  14. ne
  15. da
  16. da
  17. da (pohvala dela čudeže)
- Za vsak pravičen odgovor si napišite 5 točk.  
85 točk: Pravi čudežni očka ste. Čestitam!  
65 točk: Zelo lepo! Vaši otroci imajo razumnega  
očeta, ki pogumno pokaže tudi svoje napake.  
40 točk: Povprečen oče ste. Dobro pregledite od-  
govor psihiatra in malo premislite.  
20 točk: Zadnji čas je, da se poboljšate. Hodite  
k predavanjem o pravilni vzgoji otrok in berite take  
knjige. Pogovorite se tudi s svojo ženo in skušajte  
postati boljši oče.

## Počitnice na snegu

Zimske počitnice so tu. Le-  
tos vsi prav počteno občuti-  
mo zimo, otroci in seveda  
tudi športniki pa se veselijo  
snega in ledu.

Hčerka oz. sin želi iti na  
smučarski tečaj, ki ga priro-  
di ali šola ali telovadno dru-  
štvo. Mnogi starši nasprotu-  
jejo temu, češ otrok se bo  
prehladil in preveč utrudil.  
Vendar pa moramo pomisliti

tudi, koliko lepega otroku  
vzamemo, če mu ne dovoli-  
mo prijetnih uric na snegu in  
ledu. Otroci se ne bo utrdil  
le telesno, ampak se bo  
sprostil tudi duševno in bo  
po počitnicah spet začel z  
večjo vnemo z učenjem. Se-  
veda pa moramo skrbno pre-  
udariti, kako bomo otroka  
opremili. Za štirinajstdnevno  
bivanje mora imeti: 2 pulo-

verja, vetrovko, smučarske  
hlače, čevlje, 2 para nogavic,  
dvojno perilo, šal, trenirko  
ter tople copate in čepico. K  
toaletnim potrebščinam bo-  
ste dodali še kremo za son-  
čenje in vazelin za ustnice  
(ker v vetru rade razpokajo).

Vse to, kar bo otrok vzel s  
seboj, si naj napiše na li-  
stek, da bo prinesel vse  
skupaj nazaj.

# STARI IN NOVI VAL

## Deset let francoskega filma



Ko je Francija stopila v petdeseta leta, se še vedno ni opomogla od vojne. Ekonomska in moralna kriza sta bili stvarnost, ki se je odrazila tudi v povojnem francoskem filmu, včasih neposredno — večinoma pa posredno. Francoska kinematografija je bila zaradi majhnega trga, ki je povrnil komaj stroške najcenejših filmov, v težkem položaju. Ta se je izboljšal leta 1952, ko je bil sprejet zakon, po katerem dobijo nadpovprečni filmi znatno finančno podporo od države. To je dalo prednost kvalitetnim filmskim ustvarjalcem in pripomoglo k temu, da je imela Francija v zadnjem desetletju eno vodilnih vlog v svetovni filmski ustvarjalnosti. Seveda pa ne smemo pozabiti, da imajo Francozi razen filmov, ki jih vidi tujina, prejšnjih »črnih« socialnih filmov, sedanjega »novega vala« in erotično »drznih« filmov tudi še kopico družinskih komedij, otroških in kostumskih filmov itd., ki pač ne prodrejo v taki meri na tuji trg kot oni prvi. Odločilnega pomena za presojo je seveda prva skupina.

### SOCIALNE TEME

Socialna tematika je bila v francoskem filmu prisotna vse od konca vojne — in sicer tako v komedijah kot v dramah in tragedijah. Posebno obliko je dobila v tako imenovanih »črnih filmih«, ki so socialno bedo parafrazirali v tragične ljubezni — tako npr. Carnéjeva »Vrata noči«, Cayattova »Ljubimca iz Verone« ter Clouzotova filma »Umor v pariški četrti« in »Manone«.

Odpor proti dolarskemu kolonializmu in protiameriška usmerjenost nekaterih krogov se je izrazila v delih »Plaćilo za strah« (1953), s katerim je George Clouzot ustvaril razen italijanskega

### MORALISTI IN ZABAVA

po svoji trilogiji komedij o sodobnih mladih zaljubljenih, ki jih je ločil od družbenih problemov (Sestanek v juliju, Tone in Tončka ter Edvard in Karolina) je Jacques Becker posnel filma »Zlata čelada« (1952) in »Ulica Estrapade« (1953), v katerih je mlade zaljubljenice postavil v družbeno sredino. Poudarek v teh dveh delih — kakor tudi v zadnjem Beckerjevem delu »Rov« (1960) — je na moralnih konfliktih.

Z moralnimi problemi se je ukvarjal tudi Luis Buñuel v treh francosko-mehiških koprodukcijah, melodramah iz Južne Amerike »Smrt v tem vrtu«, »To se imenuje zora« (1956) in »Vročica se vzpenja na El Pao« (1958 — zadnji film Gerarda Philippa). Končno šteje med »moraliste« tega obdobja še Yves Allegret s filmom »Oholi« (1953 — z Gerardom Philippom in Michéle Morgan).

Med zabavnimi zvrstmi si spektakli v Franciji niso mogli zagotoviti takega mesta kot v finančno neprimer-

no močnejšem Hollywoodu ali Rimu. Pač pa je značilen predstavnik te zvrsti Christian Jaque, ki je po izvornem »Sinjebradcu« (1950) in »Fanfanu La Tulipu« (1951) ustvarjal solidne kostumske filme s svojo ženo Martine Carol. Tej zvrsti se je vrnil tudi sedemdesetletni mojster Abel Gance.

Okoli leta 1956 sta prišla v modo tudi gangsterski film in tako imenovana »ameriška komedija«. V prvi zvrsti naj omenimo Beckerjev »Le kupujte pri Grisbyju« (1954), Decoinovo »Racijo« (1956) in slavni Dassinov »Rififi« (1955) — ki jim je sledila vrsta bolj ali manj podobnih filmov — v drugi pa dva filma Marca Allegreta z BB: »Bodoče zvezdice« (1955) in »Ko sprašujem marjetico po ljubezni« (1956).

Med francoskimi komedijami, ki jih odlikuje značilna francoska mikavnost, je zrasel povsem samonikel ustvarjavec — Jacques Tati s tremi povsem svojskimi komedijami — »Praznik«, »Gospod Hulot na počitnicah« in »Moj stric«.

»NAS AVTO« je star in škriplje na vseh koncih — kot avto in kot film. Film je nekako privozil skozi ateljeje in Primorje v kino dvorane »naše« znani režiser neznane kategorije — František Cap. V igravski ekipi so razen vrste naših znanih gledaliških igravcev, ki so za okras, še: Janez Cuk in Sonja Krajsšek, pa Milan Srdoč, Ruša Bojčeva in Metka Bučarjeva.



»RIMSKA SUZNJJA« je Italijanka Rossana Podesta, ki je na splošno dobro grajena. To je vse. O tem, kako je grajen ta spektakel o rimskem prihodu v Galijo, ni treba govoriti.

### NOVI VAL

Prenovitev francoskega filma, ki jo poznamo kot »novi val«, se je začela pripravljati na področju dokumentarnega kratkega filma, kamor so po letu 1952 prinesli življenje Franju, Rouch, Lamorisse, Resnais, Agnes Varda in drugi. Teoretično dopolnitev k temu pa je dala skupina mladih kritikov okoli Andréja Bazina in revije »Cahiers du Cinema« — Doniol — Valcroze, Truffaut, Chabrol, Godard, Rohmer, Rivette in drugi. Do novega vala sta bila potrebna samo še dva koraka.

Prvi korak je napravil Roger Vadim z BB in filmom »In bog je ustvaril žensko« (1956), ki je izzval škandal in požel uspeh. Drugi korak pa je storila sama skupina

mladih kritikov okoli »Cahiers du Cinema«. Truffaut in Rivette sta z lastnimi sredstvi posnela svoja kratka filma (1956). Chabrol je prav tako iz lastnih sredstev posnel »Lepega Sergeja« (1959), Truffaut pa istega leta »Štiri sto udarcev«.

Po velikem uspehu teh filmov so se »novovalcem« odprla srca in denarnice producentov in sledila je vrsta bolj ali manj uspešnih, bolj ali manj »novovalskih« filmov. Med njimi so značilni npr: Malleova »Ljubimca« (1958), Carnéjevi »Prevarantie« (1958), Chabrolova »Bratranca«, Godardov »Do zadnjega diha«, Resnaisova »Hirošima, moja ljubezen« in »Lani v Marienbadu«.

Težko je že danes dajati oceno »novega vala«. Lahko sicer rečemo, da je prinesel estetsko revolucijo in da je sprožil ekonomsko in politično revolucijo v francoski kinematografiji. Toda na drugi strani mu lahko očitamo, da se ogiba akutne moralne in politične problematike in njenega reševanja ter da na veliko izkorišča komercialnost seksualnosti in nasilja. Vendar bi spet lahko marsikaj tega očitali tudi stari šoli z Autant-Larajevim »V primeru nesreče« (1958), Clouzotovo »Resnico« (1960) in Cayattovim »Prehodom čez Ren« (1961). Ne smemo pozabiti, da je celotna francoska kinematografija sedaj pod dvojnimi pritiskom televizije, ki ogroža njen finančni položaj, in vedno ostrejšo (politične) cenzure, ki ogroža njeno umetniško svobodo — kar ne more ostati brez posledic.

Kljub vsemu pa francoski filmi žanjejo priznanja po svetu — in to predvsem zaradi velike notranje razgibanosti francoskega filma, ki obeta, da bo tudi v naslednjem desetletju ostal v prvih vrstah borcev za vedno živo in stalno se razvijajočo filmsko umetnost.

DUSAN OGRIZEK

## Film

»Grenkega riža« eno velikih povojnih dram o poštenem delu, dalje v komediji »V vinogradu so« (1952) Roberta Vernaya, v filmu »Spoštovanja vredna vlačuga« (1951) Marcella Pagliera in v »Salamenskih čarovnicah« (1957) Raymonda Rouleauja.

Nekaj duha Clouzotovega »Plaćila za strah« — njegovo jezo in obup — najdemo tudi v filmih Renéja Clementa — »Prepovedane igre« (1952) in »Gervaise« (1956) in Clauda Autant-Laraja — »Rdeča kréma« (1952) in »Pod pariškim nebom« (1956). Ta štiri dela so si sorodna, saj imajo ista scenarista (Aurencha in Bosta). Obe zgodnji deli pa imata tudi isto temo.

Nekdanji advokat André Cayatte je (v sodelovanju s scenaristom Charlesom Spaakom) s štirimi filmi ostro napadel francosko sodstvo in »nepravičnost pravice«. To so »Pravica je zadoščeno« (1950), »Vsi smo morilci« (1952), »Pred potopom« (1953) in »Črni dosije« (1955), pri čemer je najboljši film »Vsi smo morilci«, ki je tudi v največji meri dosegel Cayattov namen: zbuditi gledavca iz lagodnega posploševanja v konkretno razmišljanje in družbeno ukrepanje.



Ena najboljših igravk francoskega filma in ena najbolj priljubljenih igravk »novega vala« je Jeanne Moreau, ki je oblikovala tu di glavno vlogo v zadnjem Truffautovem filmu »Jules in Jim«.



»Potem pa je stalo v časopisih, posebno po umoru v Doncastru, če kdo kaj ve o A. B. Case ali Cashu, naj se takoj javi, zraven je bil tudi popis, ki je precej podoben njemu. Takoj prvi prosti večer sem stopil do Lily in jo vprašal, kako se glase njegove začetnice. A. B. to je bilo prav — potem pa sva se usedla z Lily in sva izračunala, če bi Cust mogel biti tedaj v Andovru. Ni lahko, gospod, spominjati se takole tri mesece nazaj! Končno sva pa le dognala, ker je prišel prav takrat na obisk iz Kanade brat mrs. Marburyjeve, to je bilo 21. junija. Čisto nepričakovano je prišel in Lily je še rekla, ko da je mr. Cust odpotoval, naj bi pa stric spal kar v njegovi sobi. Vendar mrs. Marburyjeva tega ni hotela. Datum je pa točen, zakaj tega dne je priplula tudi ladja iz Kanade.«

Inspektor Crome je zelo pazljivo poslušal in sproti zapisoval pripombe v svojo beležnico, nato pa vprašal: »Ali je to vse?«

»Da, to je vse, gospod!« je dejal Tom in je nekollko zardel. »Upam, da ne boste vsega skupaj imeli za prazne marnje.«

»Ne, nikakor ne! Popolnoma prav je bilo, da ste nam prišli to povedati. Dokazov sicer ni kdove kaj, zakaj datumu so lahko tudi slučajni, prav tako tudi začetnice, vendar si bom tega mr. Custa vsekakor natančneje ogledal. Ali je zdaj doma?«

»Da, sir, doma je.«

»Kdaj pa se je vrnil?«

»Tistega večera, ko se je pripetil umor v Doncastru.«

»Kaj pa je od tedaj počel?«

»Največ je presedel doma, sir. Obnaša se pa prav čudno, pravi mrs. Marburyjeva. Neprestano kupuje časopise, vse mogoče časopise — zgodaj zjutraj se že odpravi ven in si kupi jutranjih časopisov; zvečer, ko je že tema, pa še hiti ven po večernike. In pa — pravi mrs. Marbury — vedno govori sam s seboj.«

»Kje pa stanuje mrs. Marbury?«

Tom mu je dal naslov. »Hvala! Najbrž se oglašim. Mislim, da vam ni treba še posebej zabličevati, da morate biti previdni, kadar boste srečali tega Custa.« Dvignil se je in stisnil Tomu roko. »Lahko ste prepričani, da ste prav ravnali, da ste prišli k nam! Pozdravljeni, mr. Hartigan.«

»No, sir,« je dejal nekaj trenutkov nato Jacobs, ko je spet vstopil v sobo k inspektorju Cromeju. »Ali je kaj vredno?«

»Obeta zelo veliko, če je vse tako, kot je to opisal mladi mož. Pri tovarnah nogavic zaenkrat nismo ničesar izvedeli. Prav skrajni čas je že bil, da smo ugotovili kaj bolj otipljivega! Sicer pa — dajte mi no akte o Churstonu!« Nekaj časa je listal po spisih, potem pa je dejal: »Ah, tu je! — Med objavami, ki jih je naredila policija v Torquaiu. Mlad mož, po imenu Hill pripoveduje, da je odšel po predstavi filma »V božji roki« iz kina Paladium in je opazil moža, ki se je prav čudno obnašal. Govoril je sam s seboj in Hill ga je slišal, kako je rekel: »To bi bila zamisel! V božji roki!« In tako se je imenoval tudi film v Doncastru, v Royal kinu, kajne?«

»Da, sir!«

Morda pa tiči nekaj za vsem tem! Morda je skrivnostni možak tedaj našel metodo za svoj naslednji umor? Kaj se ve? Tu imamo Hillov naslov. Njegov opis možakarja je sicer dokaj medel in zabrisan, je pa vendarle precej podoben podatkom Mary Stroudove in Toma Hartinga. »Da, da, kuha se,« je pristavil zamišljeno. »Zelite še kaj, sir?«

»Poslušajte nekaj ljudi k tisti hiši v Camden Townu, naj jo zastražijo! Toda bodite previdni, da pičček ne odleti! Potem pa bomo zaslišali tega Custa, naj da svoje podatke. Zdl se mi, da bo kmalu mehak.«

Toma je Lily pričakala na Temznem obrežju. »Ali je v redu, Tom?«

Prikimal je. »Govoril sem z inspektorjem Cromejem samim — ki raziskuje to zadevo.«

»Ti, knksen pa je?«

»Gospodski in uglajen — prav nič tak, kot si mi zamišljamo kriminalce.« Natanko ji je moral popisati razgovor.

»In zdaj mislijo, da je res on?«

»Pravijo, da je mogoče. Vsekakor pa bodo prišli sem in ga bodo zaslišali.«

»Ubogi mister Cust!«

»Kaj se to pravi, ubogi! Če je on ABC, ima štiri umore na vesti!«

»Lily je vzdihnila, zmajala z glavo in utihnila.«

»Tako! Zdaj pa greva, da se malo pokrepčava! Le pomisli, kako bo, če sem imel prav: Moje ime pride v vse časopise!«

»Res, Tom?«

»Čisto gotovo! In tvoje tudi! Pa tvoja mati tudi. Hoteli bodo skoro gotovo imeti tudi mojo sliko, da jo priobčijo.«

»O, Tom!« Navdušeno je stisnila njegovo roko.

»Tak, pojdiva zdaj nekam na predjužnik! Ne?«

»Ah, jaz moram najprej še nekam telefonirati!« Privla se je k njemu. »Samo trenutek me počakaj, takoj se vrnem!«

»Komu pa se tako mudi telefonirati?«

»No, nič tako važnega, prijateljico moram poklicati in ji povedati, da me ne bo, da me ne bo čakala.«

Nekaj minut na to je prišla precej razgreta nazaj in se ga oklenila. »Tako, Tom, zdaj pa mi še enkrat čisto natančno povej, kako je bilo v Scotland-Yardu?«

Mr. Cust je pozorno obesil nazaj slušalko in se obrnil. Na pragu je stala mrs. Marbury, očitno jo je peklila radovednost.

»Posebno pogosto vas pa ne kličejo po telefonu, kajne, mister Cust?«

»Ne — nikakor ne — mrs. Marbury.«

»Pa vsaj ni kaj neprijetnega?«



»Kje pa, nič, nič!« Kako trdovratno je spraševal! Pogledal je v časopis, ki ga je držal v roki: Porodi — smrti — poroke. »Pri moji sestri so ravno kupili nekaj malega.«

»O, to je pa veselo presenečenje! — Pa mi ni še nikoli omenil, da sploh ima kako sestro! Je pomislila pri sebi. »Taki so možki!« Pa sem bila kar presenečena, ko je dama zahtevala vas. Spočetka sem za hip celo mislila, da je Lily — čisto njen glas, vendar bolj tako, veste od zgoraj navzdol! Torej, častitam vam, mister Cust! Ali je to prvi, ali pa imate že več nečakov in nečakinj?«

»Samo tega edinega,« je odvrnil Cust, »pa tudi nobenega drugega ne bom več imel — in zdaj moram pa brž stran. Rekl — naročili so mi, da moram priti takoj tja — in če pohitim, še lahko pridem na vlak.«

»Kako dolgo pa mislite izostati, mr. Cust?« je mrs. Marbury še na stopnišču klicala za za njim.

»Dva — tri dni,« je bil odgovor, nič dlje kot nekaj dni!«

Izginil je v svojo sobo, mrs. Marbury pa se je vrnila v kuhinjo ter ginjena razmišljala o »srčkanem novorojenčku.« Hipoma jo je začela peči vest. Pretekli večer sta Tom in Lily računala, kdaj je mr. Cust odpotoval in sta hotela doka-

zati, da je on tisti peklensček - tisti ABC. Samo zaradi začetnih črk in še nekaterih drugih slučajnosti. »Toda, saj nikakor nista mislila resno,« se je tolažila. Nekako nepojmljivo je bilo, da so se pri mrs. Marburyjevi hipoma z vestjo, da je mr. Cust dobil nečaka, razpršile vse sumnje, ki bi jih utegnili imeti proti svojemu stanovalcu. Zamišljena in prevzeta od razmišljanj o tegobah otročnice, je začela z likanjem Lilyjine svifene kombinize.

Mr. Cust je tiho, tiho hitel po stopnicah nizdol... v rokah je imel kovček. Za nekaj sekund je njegov pogled obvisel na telefonskem aparatu. V spominu je še zvenel kratki razgovor: »All ste vi, mr. Cust?« Utegnilo bi vas zanimati, da je na poti k vam kriminalni inšpektor... »

»Kaj pa je odgovoril? Ni se mogel več spomniti. «Hvala, hvala, dragica... zelo ljubeznivo...« ali nekaj podobnega... »

Zakaj ga je poklicala? Ali je nazadnje uganila...? Ali pa se je hotela prepričati, da ga bo inšpektor dobil doma? In odkod je vedela, da ga bo nekdo od policije iskal na domu? Njen glas... pred materjo je spremenila svoj glas... tako se je zdelo, kot da bi vedela... »

Toda ne, ne, če bi vedela, potem bi ga vendar ne... »

All pač... Zenske so bile vedno nekaj povsem svojstvenega. Nepričakovano trdosrčne in nepričakovano mehke. Nekeč je opazoval, kako je Lily izpustila iz mlinske ujeta miško. Dobrosrčno dekle! Dobrosrčno in lepo!... Pred steno, ki so jo uporabljali za obešanje garderobe, polno površnikov in dežnikov, je obstal... All naj...? Neznaten ropot v kuhinji ga je pripravil k odločitvi... »Ne, nikakor ne, saj ni časa! Mrs. Marburyjeva bi utegnila stopiti iz kuhinje. Odprl je večna vrata in stopil na cesto. Skrbno je zaprl vrata za seboj. Kam?«

## V SCOTLAND YARDU

Zopet razgovor.

Podpredsednik, kriminalne policije, inšpektor Crome, Poirot in jaz.

»Zelo pameten je tale vaš predlog, gospod Poirot,« je dejal podpredsednik, »da bi skušali ugotoviti, kje je bila prodana velika množina svilenih ugovic.«

Poirot je dvignil roko. »Saj je ležalo na dlan! Ta možak ni mogel biti stalno nastavljen zastopnik. Prodajal je, kjer se je dalo, namesto da bi prevzemal naročila.«

Crome je listal po spisu. Povpraševal sem po Churstonu, Paingtonu in Torquaiu naokrog in sem sestavil seznam ljudi, ki jim je ponujal nogavice. Priznati moram, da je bil možakar temeljit. Stanoval je v »Diplomatu«, majhnem hotelu pri kolodvoru Torre. V noč umora se je ob desetih trideset vrnil v hotel. Iz Churstonu se je mogel torej odpeljati z vlakom, ki pride ob devet petdesetdesem v Torre. Nikogar, ki bi bil podoben opisu, niso videli v vlakcu ali na kolodvoru, toda v petek je bila regata in vlaki so bili prenapolnjeni. V Bexhillu skoro isto. Stanoval v »Globusu« pod svojim imenom. Ponudil nogavice desetim, dvanajstim ljudem, med drugim tudi mrs. Barnardovi in v »Rdeči mački« tudi. Hotel je zapustil zgodaj zvečer. V London je prišel drugega dne dopoldne okrog pol dvanajstih. In spet v Dovru. Isto! Stanoval je pri »Kronik«. Z nogavicami je prišel k mrs. Fowlerjevi, sosedni mrs. Asherjeve in še k nekaterim drugim ljudem v ulici. Tisti par, ki ga je kupila mrs. Asherjeva, mi je dala njena nečakinja, gospodična Droverjeva je to — natanko ista vrsta, kot je Custova zaloga.

»Toliko je to v redu,« je dejal podpredsednik.

»Na osnovi Hartiganovih podatkov sem šel v Custovo stanovanje,« je nadaljeval s poročilom inšpektor, »ster ugotovil, da je stanovavec odšel pred nekako pol ure iz hiše. Nekdo ga je telefonično poklical — prvič, kakor mi je zaupala njegova gospodinja.«

»Kak pomočnik?« je menil podpredsednik.

»Ni verjetno,« je dejal Poirot. Res čudno — kot da bi bila — «

Vsi smo ga vprašujoče pogledali, ko je naenkrat prenehal, on pa je samo odkimal z glavo in ni nadaljeval s stavkom. Inšpektor je spet začel:

## Iz zgodovine Odkritje radija

Marca 1896. leta je francoski fizik Hanny Becnel spoznal, da materija, katere sestavni element je uran, neprestano oddaja posebne, za oko nevidne žarke, ki prodirajo skozi črn papir in delujejo na fotografsko ploščo.

Za Becnelovo delo se je zanimala mlada pariška fizikarka Maria Curie — Sklodowska, rojena Poljakinja. Po dveh letih je odkrila novo materijo podobno uranu. To je bila redka kovina — torij. Pokazalo se je, da materija, v kateri je torij, deluje tako kot uran.

Maria Curie je vsa telesa, ki so bila sposobna oddajati za nas nevidne žarke, imenovala — radioaktivna.

Leta 1898 je Curiejeva dosegla novo odkritje; opazila je, da nekateri deli uranove rude prav tako oddajajo nevidne žarke, in to v veliko večji meri, kot pa ista količina čistega urana. Marie Curie je skupaj s svojim možem Pierrom Curie prišla do zaključka, da mora biti v tej rudi nov element, ki je še aktivnejši od urana. In zares, po napornem delu sta uspela in dokazala, da v tej rudi ni bil le eden, pač pa do tedaj dva nepoznana elementa. Marie Curie je prvega imenovala polonij — v čast njene domovine Poljske. Drugi nepoznan element pa je dobil ime radij, kar pomeni — tisti, ki izžareva.



Zdaj, ko so počitnice na vseh šolah podaljšane še za en teden, tudi ta dva na sliki nista izgubila upanja, da se letošnjo zimo naučita kaj več kot valjati po snegu. Sicer pa — ravnotežje je treba znati družiti in učenje je tudi izven šole težko

## Tragi mladi braveci! Ustanovili so šolsko športno društvo

V zadnjem času smo zopet prejeli kar lepo število dopisov. Morda zato, ker so počitnice in vam tako ostane več časa za prebiranje **MLADE RASTI**.

Najlepše se zabavajmo za pismo pionirju Janezu Solarju iz Lesca Veseli smo, da so se oglasili tudi pionirji iz tega

V letošnjem šolskem letu smo ustanovili šolsko športno društvo. Ustanovni občni zbor je bil 28. IX. 1962. Zbralo se je približno 60 učencev. Zbora se je udeležil tudi predstavnik občinske športne zveze, predsednik DPM iz Lesca in zastopnik ozemletke iz Radovljice. Pohvalili so nas, ker je naše šolsko športno društvo prvo te vrste v občini.

Na občnem zboru smo izvolili 7-članski upravni in članski nadzorni odbor. Sprejeli smo tudi svoj pravilnik. Za zaključek pa smo gledali diapozitive s smučarskega seminarja, ki je bil lani v Italiji.

Upravni in nadzorni odbor sta imela kmalu po ustanovnem občnem zboru svoj prvi sešatek, na katerem smo izvolili predsednika, tajnika, blagajnika in gospodarja. — Sestavili smo program dela za zimsko sezono 1962/63. Nekaj nalog našega programa, ki smo ga oziroma ga bomo izvedli: uredili bomo drsališče na športnem igrišču ob šoli; organizirali bomo smučarsko tekmovanje med učenci naše in radovljiske šole; kupili bomo večje število

smučel, da jih bomo lahko posojali tistim učencem, ki jim jih starši ne morejo kupiti, tako da tudi oni ne bodo prikrašani za ta čudoviti zimski športni užitek; sami bomo izdelovali smučarske palice in robil smučel. Prav v teh dneh, med zimskimi počitnicami, smo organizirali smučarski tečaj, ki traja teden dni. Udeležili so se ga lahko vsi učenci — tisti, ki letos prvič stoje na smučeh, pa tudi tisti, ki jih ni več strah malo bolj strmega klančka. Za te smučarske tečaje, ko so pod strokovnim vodstvom na idealnih smučarskih terenih v neposredni okolici Lesca, se je prijavilo nad 100 mladih smučarjev. Trije člani društva pa se bodo udeležili po-

sebnega smučarskega tečaja Planinskega društva Radovljica in to pri Valvasorjevi koči na Stolu.

Tukajšnji mladi fizikurniki so med počitnicami delali pri ureditvi šolskega igrišča. Sami so opravili vsa zemeljska dela. V istem času je šola s pomočjo občinske zveze telesne vzgoje v Radovljici uredila in opremila

šolsko telovadnico, ki je edina v občini. V tej telovadnici so člani društva še pred ustanovitvijo šolskega športnega društva vadili dvakrat tedensko talno telovadbo pod nadzorstvom strokovnega vaditelja.

Janez Solar, učencev VIII. razreda osno ne šole Lesca

## mlada rast

kraja. Prav gotovo bomo zadovoljni in rade volje tudi o prihodnih objavah novice o delu pionirjev z leske ozemletke.

Tudi učenca Fedja Vraničar iz Škofje Loke se je lepo potrudila in njen spis o gamsih z Lubniča objavljamo v današnji številki.

## Delaven pionirski krožek

Na ozemletki v Senčurju je izmed številnih izvenšolskih dejavnosti najbolj delaven prometni krožek, ki ima že kar lepo tradicijo. Pri tem ima nemalo zaslug tamkajšnji AMD in pa učitelj. Vsako leto se na vrsti razna tekmovanja s kolesi, skiroji itd., na katerih sodelujejo tudi šole iz Predoselj, Preddvora, Očevka in Voklega. Za dejavnost krožkov je značilno, da ima že 92 od 335 učencev

zlate pionirske značke, 110 srebrne in 62 bronaste. Na vsej šoli je samo še 71 učencev, ki takih značk nimajo, v glavnem tistih iz nižjih razredov. Za letošnje leto pripravljamo krožek vrsto dejavnosti; predvsem pa se bodo potrudili, da se ostali učenci opravijo izpit za prometno značko, organizirali bodo tudi letos tradicionalno tekmovanje, ki je običajno spomlad in jeseni, pripravili razstavo in podobno. — R.

## Lubniški gamsi

Naš Lubnik je znan daleč naokrog kot prijetna izletniška točka. Izletnike privablja prijetna pot, ki se polagoma vzpenja, lep razgled in čudovita narava.

Pobočje Lubnika je pokrito z lepimi gozdovi, ki nudijo zavetje in hrano srnam, lisicam zajcem in raznim pticam.

Pred nekako 50 leti so lovci v lubniških gozdovih zasledili tudi gamsa. Živali niso streljali zato, da bi se razmnožile. In res je bilo leta 1929 na Lubniku že kar 40 gamsov. Tega leta so lovci ustrelili prvega. Kljub veliki številki gamsov pa jih lovska družina štiti in lovci streljajo le bolne in slabe živali.

Za velike družine gamsov ima Lubnik premalo hrane. Zato se starejše družine same selijo proti Točču, Ozolniku, Humu in Selški dolini. Lovci so že videli skupine petnajstih ali dvajsetih živali, ki so se selile.

Gams je lepa in previdna žival. Ima odličan voh in sluh. Je izrazito dnevna žival. Hrano išče podnevi od sončnega vzhoda do zahoda, prenočuje pa na težko dostopnih pobočjih. Gamsi živijo v trojih, ki jih vodi stara koza vodnica, na straži pa je vedno samec.

Na to divjad je lov dovoljen le od 1. avgusta do 31. decembra.

Gamse lovijo na tri načine: na čakanje, na zalaz ali na tihi pogon brez psov. Zadnji način lovci opuščajo, da ne vznemirjajo druge divjadi. Lovci imajo v gozdu urejene visoke preže za opazovanje. Za lov na gamse so si uredili posebno lovsko stero, ki pelje približno v 23 višine Lubnika. Sneljana je od Gabrovega, mimo plave skale do Zalubnikarja. Lovci dobijo od ustreljenega gamsa samo njegove rogove kot trofej. Žival je last lovske družine.

Lovci postavljajo gamsom v gozdu posebne solnice. Svrčke očišče v višini človeka in v njo vrzijo lubnjo. Od te lubnje vodita dve stranski. V srednjo

večjo položijo kameno sol. Voda, ki pada na sol, jo topi in iz stranskih odprtin teče slana voda po debli navzdol. Slana voda je potrebna za boljše kondicijo, za boljše rogove in za lažjo prebavo pri prehodu od suhe na svežo prehrano.

Za ohranitev te divjadi v okolici Lubnika je bilšji OLO Kranj dovolil na Lubniku golosečno, da bo lovska družina lahko oskrbe la gamsom zadostno prehrano. Družina bo nasadila robidnice, maline, in druge. Tako se bo sedanje število (40) živali v najkrajšem času povečalo.

Ta lepa divjad bo nekoč ponos naše okolice.

Fedja Vraničar, učencev VIII. razreda osnovne šole Sk. Loka

# Križanka št. 5

# H O R O S K O P

EDINSTVENA PRILOŽNOST

Velja za oba spola od 2. do 9. febr.

1	2	3	4	5	6
7					8
9				10	
11					
12		13			
	14				
15					

Križanka je magična, zato velja prva številka za opis vodoravno, druga pa za navpično.

1., 1. očnica, 7., 2. vrsta kladiva, 8., 3. dušikova spojina, 9., 14. visoka gora v Švici, 10., 4. tegoba, težava, 12., 5. samoglasnik in soglasnik, 13., 11. ovoj, 14., 9. lehe, 15., 6. kemijski element.

## Rešitev križanke št. 4

Vodoravno: 1. paleta, 7. iluzija, 9. peč, 10. bar, 11. A(vgust) S(e-noa), 12. meja, 13. korak, 14. sra-ka, 16. Lena, 17. OG, 19. Ada, 20. iva, 21. kadaver, 23. Racine.

**OVEN (21. 3.—20. 4.)** — Kljub težavam nadaljuješ začeto delo. Pomaga ti nasvet izkušenega tovariša. Nevarnost, da v srčnih zadevah zapelješ na slepi tir. Navdušenje za smučanje.

**BIK (21. 4.—20. 5.)** — Drzna pobuda v poklicnem delu. Napetost v srčnih zadevah zaradi ljubosumnosti drage osebe. Povabilu na kavico sledi konjak... Misli na novo obleko in frizuro prizadenejo tudi druge. Zanimiva sobota.

**DVOJČKA (21. 5.—20. 6.)** — Brez pravega vzroka te obdajajo črne misli. Pretirana ljubosumnost povzroči napetost v ljubezenskih stvareh. Skrite želje se uresničijo. V službi in doma po starem. Razmišljaš o potovanju.

**RAK (21. 6.—22. 7.)** — Važni razgovori glede srčnih in poklicnih zadev terjajo precej tvojih pobud in potrpežljivosti. Brez skrbi uživaš zimsko idilo. Obisk.

**LEV (23. 7.—22. 8.)** — Zaradi novega poznanstva tvegaš odnose z drago osebo. Prijetne in zanimive urice v kinu in ob radijskem sprejemniku. V službi še vedno težave. Pismo te preseneti.

**DEVICA (23. 8.—22. 9.)** — Navdušiš se za skrite sestanke in glasbo. Načrt ti uspe, število sivih las se pomnoži. Nekdo dvomi v tvoje sposobnosti, zato domišljavost ni

na mestu. Ljubezenske dogodivščine.

**TEHTNICA (23. 9.—22. 10.)** — Sporazum z delovnimi tovariši te rehabilitira. Po neumnem zapraviš denar. Uvidevnost in prijaznost do drage osebe. Telefonski razgovor.

**SKORPIJON (23. 10.—21. 11.)** — Zlorabiš položaj za preskrbo s premogom in iščeš protekcij tudi na čustvenem področju. Priložnost za izlet. Denar.

**STRELEC (22. 11.—21. 12.)** — Teden je ugoden za snovanje dolgoročnih načrtov. Z zvestobo odpraviš nezaupanje. Čustveni odnosi se lepo razvijajo. Poslušaj nasvet »starega mačka«.

**KOZOROG (22. 12.—20. 1.)** — Tvoji načrti bodo izpostavljeni ostrim kritikam. Ne zanašaj se na obljube. Neke čustvene motnje se ti razjasnijo. Pismo.

**VODNAR (21. 1.—19. 2.)** — Teden bo nadvse ugoden. V čustvenih zadevah skrivnostni. Ne razburjaj se za vsako malenkost. Zadrege in presenečenje z darili. Nekdo trpi zaradi tvojega obnašanja.

**RIBI (20. 2.—20. 3.)** — Zagotoviš si simpatije širšega kroga ljudi. Tvojih pobud ne jemljemo preveč resno, sčasoma uspeš. Smotno obračaj denar in izrabi prosti čas. Ravnesje med čustvi in razumom bo ugodno vplivalo. Zagovarjaš prijatelja.



— Zdaj je edinstvena priložnost, da lahko poročiva hčerke. Gospod prosi za roko najinih petih hčera!

## Nagla jeza



— Ah je bil nocoj dober program, dragi?

dokumentl • dokumentl • dokumentl • dokumentl • dokumentl • dokumentl • dokumentl • dokumentl • dokumentl

Krogle so frčale po zraku, ena je priletela skozi okno v stričevo stanovanje. K nam je pridrvel neki Nemeec in odprl vrata s takšno silo, da je izpadla šipa, pa vprašal, kje je stric. Potem je takoj odhitel ven ter iskal strica, vendar ga ni našel. Pol ure kasneje je prišla poljska policija in moral je plačati 100 zl. globe. Pri streljanju je nastala strašna zmeda, vsi so pomislili, da je vse narobe. Nemeeci so se odpeljali popoldne, na čelu je bil avtomobil, na sredini avtomobil Poljakov, vko-vanih v verige in na koncu spet avtomobil z Nemeeci. Tako so jih odpeljali.

Šele danes odpeljal v Skarzysk. Mama je dodala še kos kruha. Sestrična je telefonirala v Suchedniow, odgovorili so ji, da je že vse urejeno in da prispejo danes ali jutri.

17. MAJ — Sestrična je prejela paket z umazaniam perilom od svojega moža v Skarzysku, dobila je tudi dopisnico. Piše, da bo pripel avtomobil z bolniki, tedaj se bodo morda vrnil še oni. Potem je prišel voznik, ki je bil večeraj v Skarzysku, in dejal, da je videl očka. Očka je povedal, da je dobil vse pakete, ki smo jih poslali. Že štirikrat je bil pri doktorju in zdaj mora še pred nemškega zdravnika pa ne ve, kaj bo. Popoldne je prišel gospod, ki je bil pri nas že minuli teden, in prinesel pisma, tudi naše je bilo med njimi. Prebrali smo pismo in

bili zelo žalostni. Očka piše, naj se pobrigamo v Svetu, če pa ne tam, naj odidemo h gospodični iz Suchedniowa, da bi karkoli storila. Bil je pri zdravniku in niso ga hoteli oprostiti. Napisal je zelo slabo pismo, bolje, če podrobneje ne pišem o njem. Zdaj ne vemo, kaj naj storimo; očka piše, naj gremo h gospodični iz Suchedniowa, ki smo ji že nekoč izročili denar, toda zdaj ne vemo, kaj naj počnemo in mislimo. Po tem pi-

# DNEVNIK Davida Rubinowicza

smu hodi mama okrog kot da je bolna; že večkrat je bila na Svetu, pravijo, naj ne obupuje, ker bo vse dobro, čim pridejo bolniki, bo očka med njimi. Toda kaj nam pomagajo tolažilne besede, ko je še v taborišču, šele, ko bo doma, bom verjel njihovi tolažbi.

14. MAJ — Danes so razobesili razglas, da lahko pošljemo pakete v Skarzysk, peljali jih bodo z vozom. Mama je takoj pripravila paket, preskrbel sem celo nož za očka. Zvečer je prišla k nam neka gospodična in dejala, da bodo jutri ob štirih prišli orožniki, toda nihče ne ve, čemu. Hudo se bo-lijmo, čeprav to ne vemo, kaj bo.

18. MAJ — Mama je bila danes

pri telefonu in govorila je s tisto gospodično iz Suchedniowa in ta ji je povedala, da ji je bratranec iz taborišča pisal, naj se ne zavzema za očka, češ da se zanj briga Svet iz Bodzentyna. Mama ji je dejala, naj se sama zavzame za očka in naj ne posluša nikogar. Danes so na Svetu pribili razglas, da bo jutri odpeljal v Skarzysk poseben voz in da lahko pošljemo pakete. Paketa nismo poslali, samo 50 zl.

19. MAJ — Danes je prišlo šest Nemecev, ker mobilizirajo konje iz šestih občin. Prišlo je toliko konj, da je bilo težko priti skozi. Voz s paketi za Skarzysk se je odpeljal šele po mobilizaciji.

20. MAJ — Prinesli so nam očkovo pismo, napisal je cele štiri strani in še poseben kos papirja. Vse piše podrobno, da je bil že sedemkrat pri doktorju in da ga noče oprostiti. Jutri naj bi prišlo 65 bolnikov, morda pride tudi on. V slučaju, da ne pride, prosim, naj mu pošljemo kruh, krompir in še kaj drugega. Nestrpnost čakamo na jutrišnji dan. To noč so nekemu kmetu ukradli kravo. Prijavil jo so na policijo, ki je takoj začela

preiskavo. Sled je peljala k nekemu Židu in tam so našli kravjo glavo in 40 kg mesa, takoj so ga zaprli. Vsi so besni na Žide, kako si Žid upa ukrasti kravo, ni dovolj, da nas mučijo na vseh krajih, vrhu tega se mora zgoditi še kaj takega.

21. MAJ — Ob pol devetih se je pripeljal avtomobil z Židi. Ko sem ga zagledal, mi je srce pričelo utripati, ker pride morda očka. Ko je pripeljal bliže, sem iskal očka, vendar ga nisem zagledal. Stekel sem tik za avtomobilom, ustavil se je pred svetom in vsi so poskakali z njega, toda očka ni bilo, zelo sem jokal, ker je pripelo toliko ljudi, očka pa ne. Mnogi so popolnoma zdravi, pa so prišli. To me je zelo prizadelo. Očka je poslal po znancih nekaj lističev, naj mu pošljemo krompirja, kuhane testenine, kruh in kašo. Takoj smo pripravili paket in ga izročili šoferju. Popolnoma smo pozabili, da je danes začetek binkošti, prav ničesar nismo pripravili, tako smo bili zaposleni le pri eni stvari. Očka ni manjkal še ob nobenem prazniku, danes pa ne le, da ga ni, temveč je vrhu tega še v taborišču.

22. MAJ — Pri molitvi sem zahrepenel po očetu. Videl sem kako stojijo ostali otroci pri očetih in ako česa ne vedo, jim pokaže oče, in kdo bi pokazal meni... Le bog mi vliva misel, da stopam po dobri poti... Se nikdar mi ni bilo tako težko kot danes pri molitvi.